

KİTAP İNCELEMESİ:
**Barracks and Brothels: Peacekeepers and Human
Trafficking in the Balkans**

Mendelson, Sarah E., (2005) *Barracks and Brothels: Peacekeepers and Human Trafficking in the Balkans*, Washington: CSIS Pres. (Center for Strategic and International Studies), 77 sayfa, ISBN: 0-89206-464-1

Ali Osman ELMASTAŞ*

Sayırsız mağduru ve bu işten para kazanan sayısız organize suç örgütüyle, insan ticareti yüzyıllardır devam etmektedir. Günümüzde de insanların köleleştirildiğini ve bir mal gibi alınıp satıldıklarını görmekteyiz. İnsan ticareti, özellikle artan göçlerle birlikte uluslararası organize suç örgütleri için iyi bir kaynak ve az bir sermaye ile çok para kazanmanın yolu olmuştur. Diğer organize suç türlerine bakıldığında çok daha az riski ve yüksek kar oranı ile insan ticareti, küreselleşmenin de etkisiyle yaygın bir şekilde devam etmektedir.

Dünyada çok hızlı bir şekilde sosyal, ekonomik ve siyasal değişimler yaşanmaktadır. Bu değişimler paralelinde göç olgusu, yeni rotalar ve trendler izlemektedir. SSCB'nin (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) dağılması, Berlin Duvarı'nın yıkılarak Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesi, yaşanan büyük depremler ve diğer doğal afetler ile etnik çatışmalar beraberinde göç dalgalarını getirmiştir.

Yasa dışı göçle birlikte anılan insan ticareti, bir zamanlar Afrika'daki insanları mağdur olarak hedefine koyup onları köle sıfatı ile yenedünya-daki köle pazarlarına götürürken; yirminci yüzyılın başlarında beyaz kadın ticareti diye de adlandırılan formda Rusya, Uzak Doğu ve Güneydoğu Avrupalı kadınları hedef almıştır.

İnsan tacirleri için zengin batılı ülkeler her zaman birinci derecede hedef ülke konumlarını korurken; bazen de Kosova, Bosna-Hersek, Doğu Timor veya Haiti gibi etnik karışıklıkların yaşandığı ve uluslararası barışı koruma güçlerinin görev yaptığı ülkeler hedef ülke konumuna geçmiştir.

ABD’de faaliyet gösteren CSIS (Stratejik ve Uluslararası Çalışmalar Merkezi) tarafından Dr. Mendelson’a yaptırılan, Balkan ülkelerindeki barışı koruma misyonları ile insan ticaretinin ilişkisini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma, çok çarpıcı ve düşündürücü verileri ortaya koymuştur. Uluslararası örgütler adına görev yapan ve amacı barışı korumak ve gittiği ülkede istikrarı sağlamak olan insanların; insan ticareti mağdurları ile para karşılığı ilişkiye girmeleri ve bu şekilde ülkedeki istikrarsızlığı devam ettirme yönünde katkıda bulunmaları, kendi çalıştıkları kurumların ve görev yaptıkları ülkelerin kurallarını ihlal etmeleri ve neticede ciddi güvenlik açıkları oluşturmaları gibi sonuçlar doğmasına neden olmaktadır.

Yazar, bu çalışma ile barışı koruma misyonlarında hiç konuşulmayan ve kabul edilmesi durumunda sıkıntılara sebep olacağı açık olan bir konuda önemli veriler elde etmiştir. Bu alanda araştırma yapmanın zorluğu, görev yapan personel ve üst kademe yöneticilerin bilgi vermede gösterecekleri çekingenlik ve insan ticareti mağdurlarının ifadelerinde çokça rastlanan tutarsızlıklar da göz önüne alındığında yazarın orijinal ve dikkate değer bir araştırmaya imza attığı görülmektedir.

Mendelson’un çalışması yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, “Barışı Koruma Operasyonları ve Bu Operasyonların Kadın ve Kızların Ticareti İle Bağlantısı” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde genel olarak insan ticareti tanımlanarak, neden uluslararası barışı koruma güçleri ve bu güçlere destek olmak üzere görevlendirilen sivil personelin bulunduğu bölgelerde kadın ticareti faaliyetlerinin arttığı incelenmiştir. Yazar bu bölümde, araştırmada kullandığı kaynaklara da vurgu yaparak, hem mağdurlarla, hem uluslararası güçlerde görev yapan personel ile mülakatlar yaptığını ve ayrıca IOM, AGIT ile KFOR ve SFOR gibi NATO bayrağı altında görev yapan kuruluşların verilerinden yararlandığını ifade etmektedir. Uluslararası kuruluşların “suç işleyene sıfır tolerans politikası” olmasına rağmen misyonlarda görev yapan personelin “dokunulmazlık” zırhından dolayı insan ticareti suçunu işledikleri halde nasıl cezasız kaldıklarını anlatmaktadır.

İkinci bölüm, “Balkanlarda İnsan Ticaretinin Faaliyet Alanı” başlığını taşımaktadır. Bölüm içinde, kadın ticaretinin Balkanlarda hangi oranlarda gerçekleştiği, buna barışı korumak amacıyla gelen insanların katkısı,

genelevlerin askeri birliklere ve uluslararası güçlerde görev yapan personele yakınlığı, üzerine gidildiğinde insan ticaretinin hızlı bir şekilde daha gizli bir şekilde yapıldığı ve savaş suçu olan tecavüzün bu bölgelerde kadın ticareti ile devam ettirildiği gibi konular işlenmiştir.

“İnsan Ticaretinin Güvenlik Boyutu” başlıklı üçüncü bölümde, insan ticaretinin diğer organize suç türleri olan uyuşturucu ve silah ticaretini destekleyici boyutundan bahsedilmektedir. Aslında barışı koruma gücünde görev yapanların bilmeden organize suç örgütlerine ciddi yardım ettikleri, güvenliği sağlamak için gittikleri yerlere güvensizlik ve emniyetsizlik getirdikleri vurgulanmaktadır. Kosova’da yapılan bir ankette halkın % 40’ının, UNMIK’i başarısız olarak gördüğü ortaya çıkmıştır.

Dördüncü bölümde “Bilgi ve Davranışlar” başlığı altında barışı korumakla görevli kuruluşların önceliğinin silah ve uyuşturucu ticareti olduğu, insan ticaretinin bu anlamda çok önemli bir suç türü olarak görülmediği, bu düşüncenin 2004 yılından itibaren değişmeye başladığı anlatılmaktadır. Görüşülen bütün üst düzey yetkililerin mağdurlarla ilişkiye girenlerin kendi personeli olmadığını iddia etmesi ve görülmeyen problemin yok sayıldığı bir ortamın hâkim olduğu değerlendirilmektedir. Aşağı kademede çalışan istihbarat personeli eğitimsiz ve bir bilgiye ulaşsa bile emir komuta zinciri içinde bilgilerin kaybolup gittiği, bazen da kasıtlı olarak bilgilerin üst yöneticilerden saklandığı konuları bu bölümde incelenmiştir.

Beşinci bölüm, “Organizasyonların Kültürleri-ABD Savunma Bakanlığı” başlığını taşımakta ve kurumların kendine has yapısı, davranışsal çerçeveleri ve kurumsal çekincelerinden dolayı insan ticareti ile mücadelede yetersiz kaldıkları ifade edilmektedir. ABD Savunma Bakanlığı’nın Balkanlardaki insan ticaretini önleme çalışmalarına destek vermek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışma ve sonuçları bu bölümde yer almaktadır.

Altıncı, bölüm, “Organizasyonların Kültürleri-NATO ve Birleşmiş Milletler” başlığı altında personele yönelik sıfır tolerans politikasına rağmen, kişilerin bu suça iştirak ettikleri, özellikle Rus askerlerin açıktan kadınlarla ilişki kurmaktan çekinmedikleri, askerlerin yarı üniformalı bir şekilde genelevlere gidebildikleri ve bu askerlerin bazen de operasyonları engellediği, tanık koruma programlarının misyonların bulunduğu ülkelerde olmamasından dolayı mağdurların tanıklık yapmadıkları gibi konular incelenmiştir.

“Bulgular ve Tavsiyeler” başlıklı yedinci ve son bölümde yazar, ABD Savunma Bakanlığı, NATO ve BM başlığı altında araştırma sonucu ortaya çıkan bulguları verdikten sonra tavsiyelerini sıralamıştır.

2005 yılına ait rapor o günkü durumu yansıtmaktadır. Ancak özellikle 2004 yılından sonra uygulamaya konan yeni kurallar ve bunların ne derece etkili olduğu hususu şu an için bilinmemektedir. Tüm uluslararası kuruluşların hata yapana karşı sıfır tolerans prensibini etkili bir şekilde uygulamaları ve personeli, ciddi bir insan hakları ihlali olan insan ticareti konusunda uyarmaları, sorunun çözümüne etkili olacaktır. Görevi esnasında dokunulmazlığı olan, ancak suç işleyerek ülkesine gönderilen barışı koruma gücü personeli ülkesinde mutlaka yargılanmalı ve cezalandırılmalıdır. Ayrıca bir misyondan uzaklaştırılan bir personel, başka bir misyona rahatlıkla gidebilmektedir. Bu tür uygulamaların da önüne geçmek gerekmektedir.

Ayrıca, raporun sadece Balkan ülkelerinden özellikle Bosna-Hersek ve Kosova’yı kapsıyor olması, dünyanın hemen her bölgesinde görev yapan BM, NATO, AGİT vb. uluslararası kuruluşların personelinin karışmış olduğu ağır bir insan hakları ihlali olan insan ticareti suçunun dünya çapında ne oranda işlendiğini göstermemesi bakımından bir eksiklik olarak görülebilir. Çünkü özellikle Afrika’daki barışı koruma misyonlarında yaşanan insan ticareti-barışı koruma misyonu personeli ilişkisinin çok daha büyük boyutlarda olduğu değişik kaynaklarda ifade edilmektedir.

Ayrıca, ABD Devlet Bakanlığı’na bağlı İnsan Ticaretini İzleme ve Mücadele Ofisi ve IOM (Uluslararası Göç Örgütü) katkılarıyla ortaya çıkarılan bu çalışmada büyük oranda ABD uyruklu barışı koruma görevlileri ile mülakat yapılmış olması da bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Her ne kadar barışı koruma misyonlarına en çok personel katkısı yapan ülke ABD olsa da, her misyonda 50’den fazla ülkeden personel görev yapmaktadır. Her ne kadar 2005 yılına ait olsa da bu rapor insan ticareti ve barışı koruma misyonlarının özellikle kadın ticaretine etkileri konusunda çalışma yapmak isteyen araştırmacılar için güzel bir kaynaktır. Önümüzdeki dönemde de buna benzer bir raporun, güncel bilgilere ulaşılmasını sağlayacak şekilde yapılması ve genişletilmesi gerekmektedir.